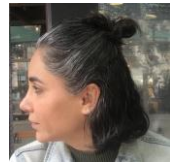

فضاهای انقلابی

چه‌گونه پراکسیس‌های بخش اشکال جدیدی از
زندگی شهری را امکان‌پذیر می‌کند؟

گزارش و تصاویر: دریا موسوی^۱

در حاشیه‌ی جنوب شرقی شهر مکزیک (مکزیکوسیٹی)، در میانه‌ی یکی از فقیرترین مناطق شهری، جامعه‌ای انقلابی نهفته است که ساختار توسعه‌ی شهری سرمایه‌داری را به چالش می‌کشد. متن پیش رو، روایتی از جامعه‌ی «سازمان مردمی مستقل چپ فرانسیسکو وی‌یا»^۲ است که گواهی بر قدرت زندگی جمعی و خودگردانی است.

این جامعه که با نام «پانچو» نیز شناخته می‌شود، با الهام از اندیشه‌های رهبر انقلابی مکزیک، فرانسیسکو (پانچو) وی‌یا، به‌عنوان یک شاخه‌ی رادیکال جنبش مردمی و در پاسخ به بحران شدید مسکن در دهه‌ی ۱۹۸۰ و اوایل دهه‌ی بعد در حاشیه‌ی شهر مکزیک ظهور کرد. برخلاف بسیاری از مبارزات شهری که به سمت مدل‌های لیبرالی جامعه‌ی مدنی و شهروندی تغییر کرده‌اند، پانچوها با رد کردن احزاب سیاسی به‌نفع کنش مستقیم و اشتراکی، مسیر انقلابی را دنبال کرده‌اند. هدف این جامعه خلق

^۲ Francisco Villa Left Independent Popular Organization (OPFVII)

چیزی فراتر از مسکن بود. هدف آن ایجاد یک زیست جمعی و جامع بود، که اندیشه‌های پانچو وی‌یا در مبارزه برای حقوق حاشیه‌نشینان را منعکس می‌کرد.

در بطن این شکل زندگی جمعی و خودگردان یک «پراکسیس رهایی‌بخش»^۳ (۱) وجود دارد که با انگاره‌ی «قدرت رهایی‌بخش»^۴ جورجو آگامبن بهتر فهمیده می‌شود. (۲) به زعم آگامبن، «قدرت مؤسس»^۵ ساختار دولتی را بازتولید می‌کند؛ درحالی‌که، قدرت رهایی‌بخش، ساختارهای زیست‌سیاست موجود را که زندگی را از فرم آن جدا می‌کند از کار می‌اندازد، و در نتیجه «قلمرو ضرورت اقتصادی» را فرو می‌ریزد. پراکسیس رهایی‌بخش پانچو، اجتناب مداوم از اغواگری‌های دولتی و نهادینه‌سازی پراتیک سیاسی است. این استراتژی انقلابی که بر ماهیت ضد سرمایه‌داری و تقویت تصمیم‌گیری افقی و همیاری در سطح محلی تمرکز دارد، خلق اشکال جدیدی از زندگی جمعی را امکان‌پذیر می‌کند. پراکسیس پانچو با خلق یک موقعیت زندگی جمعی که در آن نیازهای اساسی به‌طور اشتراکی برآورده می‌شوند، از قلمرو ضرورت اقتصادی فراتر رفته و به افراد این امکان را می‌دهد که فقط برای بقا کار نکنند و کنترل زندگی اقتصادی خود را در دست داشته باشند.

پانچوها بیش از سه دهه است که زمین‌های بی‌استفاده را اشغال کرده و آنها را به هشت اجتماع مملو از زندگی تبدیل کرده‌اند. بزرگ‌ترین جامعه‌ی مسکونی پانچوها در جنوب شرقی شهر مکزیک، ۶۰۰ خانواده و در مجموع بیش از ۳۰۰۰ نفر را اسکان می‌دهد. این مجموعه از یک فضای نمایش و گردهمایی، یک زمین ورزشی و چندین زمین بازی کودکان برخوردار است. همچنین با رویکردی «خودبسند» خدمات رفاهی مانند آب‌وبرق را تقریباً مستقل از دولت برای ساکنین فراهم می‌کند. این مجموعه‌ی مسکونی دارای سیستم برداشت آب باران و تصفیه‌ی آب و همچنین مجهز به انرژی خورشیدی است. سیستم کشت گلخانه‌ای فضایی در اختیار ساکنین قرار می‌دهد که

^۳ Destituent praxis

^۴ Distituent power

^۵ Constituent power

محصولات ارگانیک و درمانی تولید کنند و همچنین روش‌های نوین کشت را به کودکان آموزش دهند.

روش مدیریت و سازمان‌یابی در این جامعه مبتنی بر مرکزگرایی (سانترالیسم) دموکراتیک است. این رویکرد تضمین می‌کند که تصمیمات جامعه بازتابی از اجماع جمعی باشد در حالی که خط مشی کلی را حفظ می‌کند. ساکنان این جامعه بر اساس اصول «خودسازماندهی» و «خودانتقادی» هر ماه در «مجمع عمومی» شرکت می‌کنند و برای جامعه‌ی خود تصمیم‌گیری می‌کنند. سپس تصمیمات در کمیسیون‌های مختلف از طریق مشارکت مردمی اجرا می‌شوند. کمیسیون ساخت و نگهداری، بر توسعه‌ی مسکن و نگهداری زیرساخت‌ها نظارت و اطمینان حاصل می‌کند که فضای کالبدی جامعه بازتابی از ارزش‌های آن باشد. کمیسیون نگهداری، امنیت جامعه را تأمین و اختلافات داخلی را حل‌وفصل می‌کند. کمیسیون ارتباطات، که رادیو و روزنامه‌ی جامعه را اداره می‌کند، به‌عنوان بستری حیاتی برای پیوند اجتماعی عمل می‌کند. کمیسیون ورزش، کلاس و مسابقات ورزشی برگزار می‌کند. کمیسیون سلامت به‌طور جامع از

پیشگیری و سلامت زنان گرفته تا بهداشت روانی را دربر می‌گیرد. اعضای کمیسیون سلامت معمولاً هیچ دانش قبلی ندارند اما در طول کار در کمیسیون سلامت و در جریان کارگاه‌های آموزشی و همکاری با سایر گروه‌ها مهارت‌های لازم برای ارائه به جامعه‌ی خود را کسب می‌کنند. این کمیسیون به‌ویژه در حیطه‌ی آموزش پیشگیری و سلامت جنسی فعالیت می‌کند. کمیسیون آموزش و فرهنگ با تأکید بر روش‌های آموزشی بدیل، آموزش بزرگسالان، مشارکت جوانان و حفاظت از محیط زیست، برای کودکان و جوانان کارگاه‌های آموزشی هنرهای اجرایی، صنایع دستی و آشپزی برگزار و همچنین از کتابخانه‌ی جامعه نگهداری می‌کند. این فعالیت‌ها نه‌تنها بیان هنری را ترویج می‌دهند، بلکه پیوندهای جمعی و فرهنگی را تقویت می‌کنند.

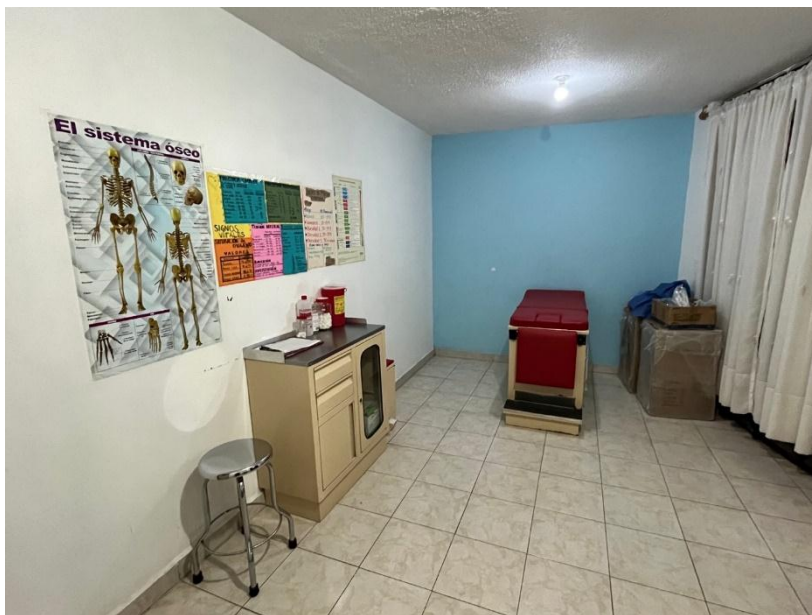
رویکرد جامعه به آموزش به‌ویژه قابل‌توجه است، زیرا سعی دارد آگاهی، تفکر انتقادی، همیاری و مسئولیت اجتماعی را در نسل جوان پرورش دهد. با این‌که بسیاری

از کارگاه‌های آموزشی و فعالیت‌های کمیسیون آموزش و فرهنگ در این مرکز اتفاق می‌افتد، اما آموزش به‌طور کلی محدود به این فضا نیست. آموزش در تمامی کمیسیون‌ها به صورت افقی در حال انجام است. کمیسیون‌ها نه تنها کارکردی، بلکه آموزشی هستند؛ و در تقابل با سیستم متداول آموزشی، به‌عنوان فضاهایی عمل می‌کنند که در آنها علوم کاربردی بازیابی و زندگی جمعی تمرین می‌شود. در این فضاها، نیازهای فردی از «کمبود» به «فرصت»‌هایی برای کنش و سازمان‌یابی جمعی تبدیل می‌شوند.

یکی از برجسته‌ترین دستاوردهای پانچوها ایجاد یک محیط امن و بر پایه‌ی همیاری بدون اتکا به پلیس یا نیروهای امنیتی خارجی است. در قلب یکی از ناامن‌ترین مناطق شهر مکزیک، پانچوها توانسته‌اند محیطی بسازند که در آن بچه‌ها بدون نظارت والدین بازی می‌کنند، زنان شب‌ها با خیال راحت تردد می‌کنند، و اختلافات جامعه در داخل جامعه حل می‌شود، که این نشان‌دهنده‌ی یک اعتماد عمومی عمیق و مسئولیت مشترک است.

در حوزه‌ی زیست‌سیاست، جایی که کنترل بدن‌ها اغلب تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی هنجارگرا قرار می‌گیرد، جنبش جبهه‌ی مردمی پانچو وی‌یا، نمونه‌ای برجسته از قدرت خودمختاری است. این منطقه‌ی خودگردان فقط یک پروژه‌ی مسکن نیست، بلکه یک رویکرد انقلابی به «رفاه کل‌نگر» است. در ساختار اجتماعی متداول که دسترسی به علم و اطلاعات انحصاری و خصوصی‌سازی شده و فقط متخصصان و نهادهای سلامتی مانند بیمارستانها و درمانگاه‌ها به آن دسترسی دارند، کمیسیون بهداشت در تقابل با این سازوکار نهادی به یک فضای جایگزین آموزشی بدل شده و با بازیابی و تمرین علوم پزشکی و کاربردی، پراکسیس‌های بخشی را ارتقا می‌بخشد. این مدل جامعه-محور افراد را توانمند می‌کند و به آنها اجازه می‌دهد تا بر بدن و انتخاب‌های خود اختیار کامل داشته باشند. پانچوها نشان می‌دهند که چگونه جوامع خودگردان می‌توانند زندگی را نهادینه-زدایی کرده و خدمات مختلف مانند سلامت و آموزش را در دسترس‌تر و با نیازهای منحصربه‌فرد یک جامعه هماهنگ کنند.

با این حال، چالش‌هایی که پانچوها با آن روبرو هستند قابل توجه است. آنها در یکی از بزرگ‌ترین شهرهای جهان، جایی که زندگی عمیقاً نهادینه-سازی شده است و اتکا به کار مزدی و نهادهای دولتی یک امر عادی است، زیست می‌کنند. با وجود این، تجربه‌ی آنها نشان می‌دهد که ساخت مناطق شهری خودگردان، به چالش کشیدن روابط اجتماعی سرمایه‌داری و ارائه‌ی شیوه‌های نوین زندگی اشتراکی شهری امکان‌پذیر است.

برای مطالعه‌ی بیش‌تر:

<https://read.dukeupress.edu/south-atlantic-quarterly/article-abstract/122/1/103/342398/Constructing-a-Communal-Form-of-Life-Destitute?redirectedFrom=fulltext>